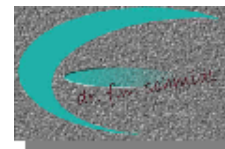

Reacties:
f.schmidt@wxs.nl

Histo-visie

Sociale mobiliteit

Inleiding

Er zijn maar weinig momenten aan te wijzen waarbij mensen in staat zijn geweest om de sociale ladder te beklimmen. De eerste helft van de zeventiende eeuw was zo'n moment. En de 1586 in Hasselt geboren Killiaen van Rensselaer is er het voorbeeld van. Zijn ouders, Maria Pafraet [familie van de bekende Deventer drukkers] en Hendrick van Rensselaer woonden op de Hoogstraat. Na de dood van zijn vader in 1602 vertrok hij naar Amsterdam. De afwikkeling van het testament geschiedde door de familie van zijn vaders kant. Zijn oom Richard Pafraet en Gerrit Coninck werden er buiten gehouden. Zijn vermogen was echter groeiende. Zijn huwelijk met Hillegond van Bijler maakte hem tot een vermogend man. Zijn inkomen haalde hij uit de handel in juwelen

en uit zijn beleggingen. Zo investeerde hij in 1620 voor 24.000 gulden in de VOC. [tegenwoordig ongeveer 6 miljoen euro]. Hij kon zich dan ook een woning aan de Keizersgracht veroorloven [nummer 118]. In 1625 werd hij één van de twee directeuren van de Amsterdamse kamer van de WIC. Hij was toen voor 18.200 gulden aandeelhouder. Zijn dienstmeid Pietertgen Pafraet investeerde 100 gulden. In 1629 was hij één van de Heeren XIX. In die hoedanigheid werd hij patroon van de volksplanting nabij het latere New York. Daarbij verwierf hij een soort heerlijk recht. Voorwaarde was wel dat in de volksplanting meer dan 50 personen ouder dan 15 moesten wonen. Daartoe had hij bij fort Orange van de indianenland aangekocht. In 1631 stapte hij uit de

Heeren XIX. Hij is zelf nooit in Amerika geweest. Wel was hij vanwege zijn functie bij het W.I.C. goed geïnformeerd.

Het bestuur erover werd vanuit Amsterdam geleid. Killiaen moest dan ook binnen zijn "leengoed" zelf voor recht en orde zorgen. Hij zond de geschoolde jurist Van der Donck als schout - dus als zijn plaatsvervanger - naar zijn overzeese bezittingen.

Onbedoeld heeft hij daarmee grote invloed uitgeoefend op het karakter van de gehele kolonie Nieuw-Amsterdam en van daaruit op de totale Amerikaanse samenleving. Russell Shorto betoogt in zijn boek dat het deze Van der Donck is geweest die een belangrijke stempel op de in Amerika bestaande tolerantiegedachte en op de staatsinstellingen van de Amerikanen heeft

gezet. Niet voor niets staat ook nu nog New York bekend als één van de meest liberale gebieden van de Verenigde Staten.

De opvattingen van Van der Donck brachten hem op den duur zelfs in conflict met zijn patroon.

De bevoorrading van de kolonie verliep nogal moeizaam. De W.I.C. gaf prioriteit aan Brazilië. Uiteindelijk financierde hij zelf een schip 'De Rensselaerswijck'. In 1637 woonden er meer dan vijftig kolonisten. In 1648 omvatte de kolonie 184 personen. Toen Kiliaen stierf telde de vestiging 25 boerderijen.

Bij het opmaken van het testament in 1643 bleek Kiliaen toen 200.000 gulden te bezitten. Dertien jaar eerder was dat nog 50.000 gulden geweest. Op 7 oktober 1643 werd hij in de Oude Kerk te Amsterdam begraven.

Met vrijwel niets was hij naar Amsterdam gekomen. Als rijk man stierf hij. Van onbetekende jongen kwam hij op het toppunt van zijn carrière aan het hoofd van één van de twee grootste multinationals van die tijd te staan.

Killiaen mocht dan nooit

zelf zijn bezittingen bezocht hebben, andere Hasseltenaren hebben dat wel gedaan. Toen op 18 mei 1655 "De Gelderse Bloem" in de haven van Nieuw Amsterdam aanmeerde, stapte niet alleen Jeremias van Rensselaer van boord maar ook Lysbert Lansing in gezelschap van haar tweede man en haar kinderen uit het eerste huwelijk. Zij hadden Hasselt vanwege schulden moeten verlaten en hadden alle hoop gericht op een nieuw bestaan in de kolonie. Zij vestigden zich in Beverwijck. Lysbet zette daar net als in Hasselt een bakkersbedrijf op. Later nam haar, in Hasselt geboren zoon Gerrit die van haar over.

Bronnen:

Janny Venema, *Kiliaen van Rensselaer [1586-1643] designing a New World* (Hilversum 2010)

Russel Shorto, *Nieuw Amsterdam* (Amsterdam 2004)

Derk Westerhof en Jos Mooiwer, *Tussen Hasselt en Amerika* (Hasselt 1996)

Janny Venema, *Kinderen van weelde en armoede. Armoede en liefdadigheid in Beverwyck/Albany* (Hilversum 1993)

Meer over de historie van Hasselt weten of zien

www.schmidtplanet.info